

RAAP-NOTITIE 128

Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt

Gemeenten Eijsden en Gronsveld

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Stichting Woningbeheer Eijsden

Project: archeologisch onderzoek op zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt
(gemeenten Eijsden en Gronsveld)

Titel: Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt, gemeenten Eijsden en
Gronsveld; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: juli 2002

Auteur: drs. R. Robberechts & drs. A.M.I. van Waveren

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2002\EIJG\N0128-EIJG.qxd

Projectcode: EIJG

Projectleider: drs. A.M.I. van Waveren

Projectmedewerker: drs. M.A.H. Lipsch

ARCHIS-waarnemingsnummers: 131887 t/m 131891 en 131924

Autorisatie:

drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2002

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft in opdracht van Stichting Woningbeheer Eijsden in maart 2002 op zes locaties een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de desbetreffende plangebieden zullen woningen worden gebouwd.

Doel van onderhavig onderzoek was het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en, voor zover mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Het onderzoek is uitgevoerd in de volgende plangebieden:

- locatie 1: Grijsze Graaf 17 te Mesch: oud schoolgebouw/woning (ca. 0,05 ha);
- locatie 2: Poortstraat te Eijsden: braakliggend terrein (ca. 0,015 ha);
- locatie 3: Parallelweg te Eijsden: boomgaard (ca. 0,5 ha);
- locatie 4: Boomkensstraat te Eijsden: braakliggend terrein (ca. 0,1 ha);
- locatie 5: Nabij 't klooster te Rijckholt: weiland (ca. 0,3 ha);
- locatie 6: Kruisstraat 25 te Eijsden: bedrijfsterrein (ca. 0,7 ha).

Tijdens het onderzoek is één archeologische vindplaats aangetroffen. In het noordelijk deel van locatie 1 te Mesch (Grijze graaf 17 in de gemeente Eijsden) zijn in twee boringen archeologische indicatoren aangetroffen onder een colluviale laag (1,2 m -Mv). Het betreft waarschijnlijk materiaal uit de Romeinse tijd. Op locatie 2 (Poortstraat in de gemeente Eijsden) zijn in een boring enkele stukken bot aangetroffen. Het betreft vondstmateriaal uit een in het recente verleden geroerde laag direct onder de bouwvoor.

Tijdens het onderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen in de locaties 3 (Parallelweg in de gemeente Eijsden), 4 (Boomkensstraat in de gemeente Eijsden), 5 (Nabij t' Klooster in de gemeente Gronsveld) en 6 (Kruisstraat 25 in de gemeente Eijsden). Naar verwachting zal er geen verstoring van archeologische waarden optreden als gevolg van de geplande werkzaamheden. Derhalve worden voor de locaties 3, 4, 5 en 6 geen aanbevelingen gedaan ten aanzien van behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek.

Op grond van de resultaten wordt voor locatie 1 aanbevolen de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van de archeologische resten nader vast te stellen door middel van een waarderend booronderzoek. Indien de vindplaats niet behouden kan worden, is het wenselijk zo snel mogelijk een vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Stichting Woningbeheer Eijsden heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in maart en juli 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd op zes woningbouwlocaties te Eijsden, Mesch en Rijckholt (gemeenten Eijsden en Gronsvelt). Het archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de (woningbouw)plannen kan leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van onderhavig onderzoek is het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en (indien mogelijk) een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Woningbouwlocaties en archeologische verwachting

De woningbouwlocaties liggen ten zuiden van Maastricht en ten noorden van de Belgische grens verspreid over de gemeenten Eijsden en Gronsvelt. Het betreft de volgende locaties:

- locatie 1: Grijze Graaf 17 te Mesch: oud schoolgebouw/woning (ca. 0,05 ha);
- locatie 2: Poortstraat te Eijsden: braakliggend terrein (ca. 0,015 ha);
- locatie 3: Parallelweg te Eijsden: boomgaard (ca. 0,5 ha);
- locatie 4: Boomkensstraat te Eijsden: braakliggend terrein (ca. 0,1 ha);
- locatie 5: Nabij 't klooster te Rijckholt: weiland (ca. 0,3 ha);
- locatie 6: Kruisstraat 25 te Eijsden: voormalig bedrijfsterrein (ca. 0,7 ha).

De locaties staan afgebeeld op kaartblad 61 van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:50.000); de centrumcoördinaten zijn respectievelijk:

- locatie 1: 179.300/308.130 (perceel kadastraal bekend onder nr. B 1196);
- locatie 2: 177.700/309.300 (perceel kadastraal bekend onder nr. D 5245);
- locatie 3: 177.900/309.400 (perceel kadastraal bekend onder nr. D 6271);
- locatie 4: 178.125/309.650 (perceel kadastraal bekend onder nr. D 4112);
- locatie 5: 179.600/311.850 (perceel kadastraal bekend onder nr. F 158);
- locatie 6: 177.350/309.400 (percelen kadastraal bekend onder nrs. D 1121, D 1727, D 1728, D 3074, D 3324, D 4129, D 4130, D 5770, D 5771 en D 5591).

Voor alle woningbouw locaties geldt een middelmatige tot hoge archeologische verwachting voor nederzettingen uit de Steentijd (locatie 5) tot en met de IJzertijd en Romeinse tijd (locaties 1 t/m 4 en 6; zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het aanvullend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkemper e.a., 1998) en voor zover mogelijk conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1: archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit de zes woningbouwlocaties geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke, geologische en bodemkundige kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij de verschillende onderzoeksgebieden is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

De woningbouwlocaties maken deel uit van het voor Zuid-Limburg kenmerkende pleistocene heuvellandschap. Dit lösslandschap bestaat voornamelijk uit betrekkelijk vlakke pleistocene rivierterrassen die voor en in mindere mate ook na de afzetting van een dik pakket löss (Formatie van Twente) door erosie zijn versneden. De löss is afgezet door de wind tijdens droge en koude perioden, met name onder periglaciale omstandigheden tijdens de laatste twee ijstijden (het Saalien en het Weichselien).

De woningbouwlocaties liggen zonder uitzondering op door de Maas gevormde terrassen. Locatie 1 (Mesch) ligt op het Terras van Caberg 1 op een lösswand die aan de noordzijde begrensd wordt door het beekdal van de Voer. De Locaties 2, 3, 4 en 6 (Eijsden) liggen op het Terras van Mechelen aan de Maas. Locatie 5 (Rijckholt) ligt op het Terras van Eijsden-Lanklaar, eveneens een terras met een lösswand; de woningbouwlocatie bevindt zich op een licht hellend terrein (Dienst Kartografie KUL/TD, 1973).

Bodem

In de top van de löss hebben zich radebrikgronden ontwikkeld (Staring Centrum, 1990). Radebrikgronden zijn brikgronden met een compleet bodemprofiel en worden gekenmerkt door een uitspoelingshorizont (E-horizont), een bruinrode inspoelingshorizont (Bt-horizont) en een geleidelijke overgang naar het moedermateriaal dat niet of nauwelijks door bodemvorming is veranderd (B/C- en C-horizont).

Op plaatsen waar enige erosie heeft plaatsgevonden, is sprake van bergbrikgronden. De top van de inspoelingshorizont (Bt-horizont) ligt dan dicht onder het maaiveld. Van deze brikgronden is de oorspronkelijke E-horizont en in sommige gevallen ook een deel van de Bt-horizont door erosie verdwenen.

Bij een helling van 2% treedt reeds erosie op. Het van de hellingen geërodeerde materiaal wordt in principe in lager gelegen terreindelen in de vorm van colluvium (secundair verplaatste löss) afgezet. Colluvium wordt getypeerd door een humeuze textuur en de aanwezigheid van bijvoorbeeld houtskool, puin en kiezeltjes tot op grote diepte. In de homogene, vaak slappe massa ontbreken duidelijk hydromorfe kenmerken, zoals oxidatie-reductievlekken en mangaanconcreties. Colluviale afzettingen worden tot de leemgronden gerekend en op grond van hun aard ondergebracht bij de vaaggronden (bodem zonder minerale eerdlaag).

De gebieden waar radebrikgronden voorkomen, zijn niet-geërodeerde restanten van een grote aaneengesloten deken van lössgronden met briklagen. Bergbrikgronden liggen als smalle of brede randen rondom de plateaus op een geringe helling in de richting van aangrenzende dalen. Het niveau waarop bergbrikgronden worden aangetroffen, is een maat voor de aantasting/erosie van het oorspronkelijke bodemprofiel en daarmee een maat voor de aantasting en verplaatsing van eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem.

Volgens de classificaties op de Bodemkaart van Nederland (Staring Centrum, 1990) komen in de woningbouwlocaties de volgende bodemtypen voor:

- locatie 1: ooivaaggronden (siltige leem); colluviaal in hellingvoet of uit-spoelingswaaier;
- locatie 2: radebrikgronden (siltige leem);
- locatie 3: radebrikgronden (siltige leem);
- locatie 4: radebrikgronden (siltige leem);
- locatie 5: ooivaaggronden (siltige leem); colluviaal in hellingvoet of uit-spoelingswaaier;
- locatie 6: radebrikgronden (siltige leem).

Archeologie

Voor de woningbouwlocaties geldt volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) een middelmatige tot hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden uit de Steentijd (locatie 5) tot en met IJzertijd en Romeinse tijd (locaties 1 t/m 4 en 6). De volgende ARCHIS-waarnemingen zijn relevant voor onderhavig onderzoek.

Locatie 1

Uit de directe omgeving van locatie 1 (Mesch) zijn diverse vondstmeldingen bekend van archeologisch materiaal uit de Romeinse tijd. Er is onder andere sprake van de vondst van een dakpan en een tegel die zijn hergebruikt in de kerk van Mesch (ARCHIS-waarnemingsnummer 16312). Naast deze bouwmaterialen zijn in Mesch rond 1930 acht stukken Romeins vaatwerk gevonden. Omdat de meeste objecten vrij compleet zijn, kan het om grafvondsten gaan (ARCHIS-waarnemingsnummer 39038).

Het meest opmerkelijk is de melding van de overblijfselen van een Romeinse villa, gevonden tijdens de bouw van 'de School' te Mesch in 1877 (Bijvanck, 1947; ARCHIS-waarnemingsnummer 232196). Bijvanck vermeldt echter niet waar hij zijn informatie vandaan heeft en alleen onderzoek ter plaatse zou kunnen aantonen of het inderdaad om een Romeinse villa gaat of om enkele losse vondsten uit de Romeinse tijd. Naast deze vondsten uit de Romeinse tijd is in Mesch of de directe omgeving daarvan een stenen bijl gevonden uit het Vroeg Neolithicum of de Bronstijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 16312).

Locaties 2, 3, 4 en 6

Uit de omgeving van de woningbouwlocaties 2, 3, 4 en 6 (Eijsden) zijn ook enkele vondstmeldingen bekend. De ligging van de woningbouwlocaties 2, 3, 4, en 6 (ten noorden van de Voerbeek en ten oosten van de Maas) op de overgang van een lössplateau naar beek- en rivierdalen is archeologisch gezien gunstig. Het betreft een gebied dat voor de prehistorische mens aantrekkelijke plaatsen bood om te wonen (met vers water, weiden en bouwgrond voor handen in de directe omgeving).

Bij het klassieke nederzettingsonderzoek werden de beekdalen vaak over het hoofd gezien omdat sedentaire structuren in dergelijke natte, laaggelegen plaatsen niet te verwachten waren. De beek- en rivierdalen blijken echter van groot belang te zijn geweest voor de mens. Ze zorgden voor afwatering van het cultuurland, leverden drinkwater, dreven molens aan (molen bij Laag Caestert langs oude Maasbedding), bevloedden weiden, bevatten vis, vulden kasteelgrachten en dergelijke. Door de eeuwenlange invloed van de mens zijn de beekdalen op veel manieren veranderd. De laatste grootschalige ingreep in deze dalen betreft het laten hermeanderen van de in de jaren 50/60 van de 20e eeuw rechtgetrokken beken (bijv. de Geleenbeek). Door zijn specifieke karakter leende een beekdal zich voor talloze activiteiten: verzamelen van voedsel, exploitatie van grondstoffen, stort/dump, transport, cultusplaats, graasland, militair gebruik, etc.

Van het terrein van de zinkwitfabriek (ten zuid-oosten van Eijsden en ten noorden van de Voerbeek) is bekend dat daar een Romeins grafveld heeft gelegen (ARCHIS-waarnemingsnummer 39033). Van dit terrein zijn eveneens enkele munten, aardewerk en een fragment bouwmetaal uit de Romeinse tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 39040) en waarschijnlijk ook een kruikamfoor (ARCHIS-waarnemingsnummer 39030) afkomstig.

Circa 100 meter ten zuiden van woningbouwlocatie 6 zijn restanten aangetroffen van een stenen gebouw uit de Romeinse tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 39029).

Locatie 5

In de directe omgeving van locatie 5 (Rijckholt) is voornamelijk vuursteen aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummers 9320, 17568, 33001, 32959 en 32993) uit verschillende perioden van de Steentijd. Naast vuursteen zijn in een (aan het onderzochte perceel grenzende) kloostertuin bij graafwerkzaamheden enkele kuilen met aardewerk en een weefgewicht uit de IJzertijd aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 32991).

Op een terrein aan de holle weg van Rijckholt naar de 'Schoone Grub' (een paar honderd meter van het dorp) zijn bij opgravingen (Bursch, 1940) resten gevonden van een hutkom uit de IJzertijd of Romeinse tijd en een greppel vol scherven uit dezelfde periode (ARCHIS-waarnemingsnummer 39018). Een bijbehorende nederzetting is te verwachten op de helling ten oosten van het opgegraven terrein.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het veldonderzoek betreft een karterend booronderzoek. Dergelijk booronderzoek is vaak de enige methode om vindplaatsen te lokaliseren die op enige diepte onder het maaiveld liggen doordat zij zijn afgedekt door natuurlijke sedimenten (bijvoorbeeld colluvium en beekafzettingen). In deze gevallen is de kans klein dat vondsten door bijvoorbeeld de werking van landbouwmachines aan de oppervlakte terecht komen. Daarnaast is booronderzoek geschikt voor het opsporen van vindplaatsen in begroeide gebieden, zoals grasland. Grasland kenmerkt zich in vergelijking met akkerland door een slechte vondstzichtbaarheid aan de oppervlakte. Hier kan met behulp van boringen de bodem op het voorkomen van archeologisch materiaal worden onderzocht.

Door middel van karterend booronderzoek worden met name nederzettingsterreinen in kaart gebracht. Nederzettingsterreinen zijn doorgaans te herkennen aan het voorkomen van aardewerk en andere zogenaamde archeologische indicatoren (zoals vuursteen, verbrande leem en houtskool). Nederzettingsterreinen van een geringe omvang en andere vindplaatstypen, zoals grafvelden en akkercomplexen, manifesteren zich doorgaans minder duidelijk tijdens karterend booronderzoek. Het aantreffen van slechts weinig archeologisch materiaal in een boring kan derhalve reeds wijzen op de aanwezigheid van een archeologisch waardevol terrein.

Booronderzoek maakt het mogelijk de diepteligging, dikte en stratigrafische positie van de archeologische laag of lagen te bepalen. Daarnaast is booronderzoek een betrouwbare methode om de mate van antropogene verstoring en/of natuurlijke bodemerosie (bodemprofieltypen) van het te onderzoeken gebied te kunnen bepalen. In beide gevallen kunnen archeologische sporen geheel of gedeeltelijk verdwenen zijn. Bovendien kan worden vastgesteld in welke delen colluvium, dat eventueel aanwezige archeologische resten kan afdekken, aanwezig is.

In de zes woningbouw locaties zijn in totaal 26 boringen gezet met een Edelmanboor met een diameter van twaalf cm (zgn. magaboor; tot maximaal 2,0 m -Mv) en een gutsboor met een diameter van drie cm (tot maximaal 1,0 m -Mv). De boringen zijn volgens vaste richtlijnen beschreven. Genoteerd werden onder meer de diepte, textuur, kleur, samenstelling van bodemverschijnselen en eventueel aanwezige archeologische indicatoren. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Afhankelijk van de situatie zijn de boringen al dan niet in een grid van een 30 x 40 m gezet

in één of meer raaien. Indien mogelijk verspringen de boringen binnen een raai ten opzichte van die in de naastgelegen raai(en). De boringen zijn met behulp van meetlinten ingemeten ten opzichte van topografische elementen, zoals wegen, huizen en perceelsgrenzen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Volgens de classificaties op de Bodemkaart van Nederland (Staring Centrum, 1990) komen in de woningbouwlocaties 2, 3, 4 en 6 radebrikgronden voor (zie § 2.2).

Uit het booronderzoek blijkt dat in de bodem op de woningbouwlocaties 2, 3, 4 en 6 alleen bergbrikgronden voorkomen. Archeologische opgravingen in het löss-gebied van Zuid-Limburg hebben aangetoond dat archeologische grondsporen (paalkuilen, greppels, afvalkuilen) tot in de Bt-horizont kunnen voorkomen.

De bodem in de woningbouwlocaties 1 en 5 bestaat uit vaaggronden. Deze kalkloze vaaggronden hebben een 20-25 cm dikke, donkergrijsbruine, matig humusarme bovengrond die veelal zwak roestig is. Onder de bouwvoor wordt het materiaal snel grijzer en humusarm; het bevat altijd roestvlekken. Dieper dan 80 á 90 cm -Mv begint de niet doorluchte bodem die blauwgrijs en roestloos is. De bodems bestaan uit kalkloze lichte zavel met een hoog percentage silt.

In de woningbouwlocaties 1 en 5 is een deel van het bodemprofiel door hellingerosie verdwenen en later afgedekt met geërodeerde löss. Deze hellingerosie heeft ook nadelige gevolgen gehad voor de gaafheid van archeologische vindplaatsen. Bodemsporen kunnen onthoofd zijn of volledig uitgewist en vondsten kunnen met het colluvium meegevoerd zijn naar lagergelegen gebiedsdelen. De hellingerosie was/is zeer bepalend voor het bodemprofieltype en de gaafheid van archeologische vindplaatsen en daarmee voor het eventueel archeologisch vervolgonderzoek naar en de waardering van de archeologische resten.

Archeologie

De resultaten van het onderzoek worden hieronder per woningbouwlocatie beschreven.

Locatie 1: Grijze Graaf 17 te Mesch (oud schoolgebouw/woning; ca. 0,05 ha)

Tijdens het onderzoek zijn in twee van de drie boringen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 1). Uit het bodemprofiel blijkt dat zich op deze woningbouwlocatie colluvium bevindt op een donkergrijze horizont waarin zich archeologische indicatoren zoals houtskool, verbrande leem en aardewerk bevinden. In totaal zijn in deze locatie drie megaboringen gezet.

boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
1	houtskool, verbrande leem	120-185
2	aardewerk	120-160

Locatie 2: Poortstraat te Eijsden (braakliggend terrein; ca. 0,015 ha)

Tijdens het onderzoek is in één van de vier boringen bot aangetroffen (figuur 2). Het dierlijk botmateriaal is aangetroffen in een ondiepe verstoring (50 tot 70 cm -Mv). Vanwege de recente aard van de verstoring wordt aan het botmateriaal geen archeologische betekenis toegekend. Uit de overige boringen blijkt dat het bodemprofiel grotendeels intact is (radebrikgronden en bergbrikgronden). In totaal zijn in deze locatie drie megaboringen en een boring met een guts gezet.

Locatie 3: Parallelweg te Eijsden (boomgaard; ca. 0,5 ha)

Uit het onderzoek blijkt dat de top van de bodem op diverse plaatsen verstoord is door recente activiteiten. Het resterende deel van de bodem is voor het overgrote deel nog intact (bergbrikgronden). In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 3). In totaal zijn in deze locatie vijf megaboringen en vier boringen met een guts gezet.

Locatie 4: Boomkensstraat te Eijsden (braakliggend terrein; ca. 0,1 ha)

Uit het booronderzoek blijkt dat de bodem aan de straatzijde als gevolg van de sloop van voormalige bebouwing sterk is verstoord. De bodem aan de andere zijde van de woningbouwlocatie is niet verstoord; hier is de bodem nagenoeg intact (bergbrikgronden). In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 4). In totaal zijn in deze locatie drie megaboringen en drie boringen met een guts gezet.

Locatie 5: Nabij 't klooster te Rijckholt (weiland; ca. 0,3 ha)

Uit de boringen blijkt dat de bodem nog nagenoeg intact (vaaggronden) is. In de boringen in het oostelijke deel bevindt zich zowel in de bouwvoor als in een geroerde laag direct onder de bouwvoor relatief veel grind en klein puin. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen (figuur 5). In totaal zijn in deze locatie vier megaboringen en vier boringen met een guts gezet.

Locatie 6: Kruisstraat 25 te Eijsden (voormalig bedrijfsterrein; ca. 0,7 ha)

Uit het onderzoek blijkt dat de bodem op enkele plaatsen enigszins is opgehoogd (boringen 1 en 2), terwijl in de overige boringen de top van de bodem door hellingerosie verdwenen is en later afgedekt met colluvium. In alle boringen is nog een deel van de Bt-horizont aangetroffen (bergbrikgronden). Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. In totaal zijn in deze locatie acht megaboringen gezet.

Archeologische vindplaatsen

In woningbouwlocatie 1 (Mesch) zijn de archeologische indicatoren aangetroffen in een oud colluviumpakket, een E-horizont of een beekdalafzetting die later afgedekt is door geërodeerde löss (boringen 1 en 2). Het lijkt te gaan om een kleine concentratie archeologisch materiaal uit de Romeinse tijd (vindplaats 1).

De kwetsbaarheid van archeologische vindplaatsen voor erosie en bodemingrepen is grotendeels afhankelijk van de diepteligging en eigenschappen van het

archeologische materiaal en eventuele grondsporen. Hoe dieper het materiaal zich in de bodem bevindt en hoe dieper kuilen en greppels werden gegraven, des te kleiner het gevaar dat archeologische resten en sporen worden verstoord door bodemingrepen aan de oppervlakte. Vindplaatsen die worden afgedekt door een laag rivierklei of colluvium zijn relatief goed beschermd en worden alleen door diepe graafwerkzaamheden bedreigd.

In gebieden waar pleistocene afzettingen dagzomen, is de kans op aantasting aanmerkelijk groter. In deze gevallen bevindt het loopvlak van de (pre)historische mens zich nog altijd aan de oppervlakte. Herhaald ploegen zal leiden tot versterking van vindplaatsen, inclusief ondiep ingegraven kuilen en greppels. In grasland is de dreiging minder groot. De constant aanwezige begroeiing (gras) werkt als een beschermende laag. Theoretisch gezien kunnen ook in colluvium archeologische vindplaatsen *in situ* voorkomen, mits het colluvium oud genoeg is.

Vindplaatsbeschrijving

Onder een vindplaats wordt een locatie verstaan waar archeologische resten zijn aangetroffen. Het gaat ruimtelijk gezien om een verdichting van archeologica. Gelet op de beperkingen verbonden aan de resultaten van een inventariserend archeologisch onderzoek moeten de gegeven vindplaatsbegrenzingsen als indicatief worden beschouwd voor activiteiten in het verleden. De grenzen zijn tot stand gekomen op basis van de aanwezigheid van en dichtheid aan archeologisch materiaal en de landschappelijke context (geomorfologie) van de vondsten. De werkelijke begrenzing van de vindplaatsen kan alleen bepaald worden m.b.v. proefsleuvenonderzoek. Er is één vindplaats aangetroffen.

Vindplaats 1

1. **RAAP-objectnummer(s):** ARCHIS-waarnemingsnummer 131887
2. **Coördinaten:** 179.300/308.130; **Kaartblad:** 61W
3. **Gemeente:** Eijsden; **Toponiem:** Grijs graaf 17 (te Mesch)
4. **Maaiveld:** tegelteras naast oud schoolgebouw
5. **Geomorfologie:** lösswand grenzend aan beekdal van de Voer
6. **Hoogte maaiveld t.o.v. NAP:** circa 70 m +NAP
7. **Complexiteit:** nederzetting (waarschijnlijk)
8. **Datering:** Romeins tijd (waarschijnlijk)
9. **Vondsten:** uitsluitend vondsten uit de boringen (EIJG 01)
10. **Diepteligging archeologische laag/vondsten:** ca. 120-160 cm -Mv
11. **Globale omvang vindplaats:** concentratie ingeschat op 8,0 m x 2,0 m

De overige woningbouwlocaties zijn in ARCHIS onder de volgende waarnemingsnummers:

- locatie 2: ARCHIS-waarnemingsnummer 131888;
- locatie 3: ARCHIS-waarnemingsnummer 131889;
- locatie 4: ARCHIS-waarnemingsnummer 131890;
- locatie 5: ARCHIS-waarnemingsnummer 131891;
- locatie 6: ARCHIS-waarnemingsnummer 131924.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit het archeologisch onderzoek blijkt dat de woningbouwlocaties zich in een gebied bevinden dat een rijke bewoningsgeschiedenis kent. Het onderzoek heeft bewoningssporen aangetoond uit de Steentijd, IJzertijd en Romeinse tijd.

Uit de resultaten blijkt dat alleen op locatie 1 sprake is van een vindplaats. Van deze vindplaats kan (op basis van het beperkte aantal boringen waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen) de omvang niet worden bepaald. Het vermoeden bestaat dat het gaat om vondstmateriaal uit de Romeinse tijd. Gezien het feit dat nederzettingsterreinen uit deze periode doorgaans een grote omvang hadden, moet we er rekening mee worden gehouden dat dit ook hier het geval is.

Tijdens het onderzoek in de andere vijf woningbouwlocaties is slechts in één boring een archeologische indicator aangetroffen. Het betreft enkele stukken bot (dierlijk) aangetroffen in een ondiepe verstoring direct onder de bouwvoor op woningbouwlocatie 2 (Poortstraat te Eijsden; boring 5). Omdat het bot is waargenomen in geroerde bovengrond, waarin zich veel recent materiaal bevindt en waarin verder geen archeologische indicatoren zijn aangetroffen, is er geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats op deze locatie te vermoeden.

In de woningbouwlocaties 3, 4, 5 en 6 zijn geen archeologische resten aangetroffen.

4.2 Aanbevelingen

Vindplaats 1 (Grijze Graaf 17 te Mesch)

Er wordt aanbevolen geen graafwerkzaamheden uit te voeren op de vindplaats. Op grond van de resultaten van het karterend booronderzoek wordt aanbevolen de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van de vindplaats nader vast te stellen door middel van een waarderend archeologisch onderzoek.

Indien besloten wordt dat de vindplaats niet behouden kan worden, is het wenselijk zo snel mogelijk een vervolgonderzoek uit te laten voeren in de vorm van proefsleuven. Dit om in een vroeg stadium over voldoende gegevens te kunnen beschikken op grond waarvan het bevoegd gezag een besluit kan nemen met betrekking tot het al dan niet (geheel) opgraven van de vindplaats.

De overige woningbouwlocaties

In de woningbouwlocaties 2, 3, 4, 5 en 6 zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Voor deze woningbouwlocaties worden geen aanbevelingen ten aanzien van behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek gedaan. Wel dient opgemerkt te worden dat de tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek gehanteerde boorintensiteit minder geschikt is om vindplaatsen van beperkte omvang op te sporen. Met andere woorden: in de woningbouwlocaties kunnen zich archeologische vindplaatsen bevinden die op basis van de toegepaste methoden niet als zodanig zijn herkend. Met deze wetenschap in gedachten wordt aanbevolen om, gezien de archeologische rijkdom in de directe omgeving van de woningbouwlocaties, de noodzakelijke graafwerkzaamheden onder archeologisch toezicht te laten plaatsvinden.

Archeologisch toezicht houdt in dat tijdens of direct voorafgaand aan grondwerkzaamheden archeologische waarnemingen worden gedaan, eventuele archeologische sporen worden gedocumenteerd en vondstmateriaal wordt verzameld. Uitgangspunt hierbij is dat de grondwerkzaamheden geen vertraging mogen oplopen. De uitvoering van het archeologisch toezicht, al dan niet in afzonderlijke fasen, kan in een offerte nader omschreven worden. Afspraken omtrent archeologisch toezicht dienen bij voorkeur in de bestekken te worden opgenomen.

Met betrekking tot deze aanbevelingen dient contact opgenomen te worden met de provincie Limburg (dr. G. Jansen).

Literatuur

- Bijvanck, A.W.**, 1947. *Excerpta Romana III* (p. 13).
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Bursch, F.C.**, 1940. Zonder titel. *Oudheidkundige Mededelingen uit het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* 21.
- Dienst Kartografie KUL/TD**, 1973. *Geomorfologische kaart van de Maasvallei in Belgisch Limburg, schaal 1:75.000*. Dienst kartografie Katholieke Universiteit/Topografische Dienst, Leuven/Delft.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Reus, J.**, 1988. *De geschiedenis van het zuidlimburgse cultuurlandschap*. Stichting Maaslandse Monografieën. Heerlen/Maastricht.
- Staring Centrum**, 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 61 West en Oost Maastricht-Heerlen*. Staring Centrum, Wageningen.
- Staring Centrum/RGD**, 1983. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Staring Centrum/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas Limburg 1837-1844, schaal 1:25.000*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
Mv	Maaveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

antropogeen	ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/ veroorzaakt)
bergbrikgrond	bodem met een 'afgetopt' brikprofiel: de A2 ontbreekt, ook de B1 en B2 kunnen zijn verdwenen
brikgrond	grond met een inspoelingslaag van klei
colluvium	tijdens het Holoceen van de hellingen geërodeerde en in de dalen afgezette lössleem
dagzomen	aan de oppervlakte komen, zichtbaar worden van gesteenten (met inbegrip van zand, klei, etc.)
leem	grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte
löss	eolisch (= wind-) afzetting van zeer fijnkorrelig materiaal waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85%) kleiner is dan 63 µm
periglaciaal	heeft betrekking op de stroken rondom het door landijs bedekte gebied, op het daarop heersende klimaat en op kenmerkende verschijnselen in dit gebied
Pleistoceen	geologisch tijdperk dat circa 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud (IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (circa 8800 voor Chr.)
radebrikgrond	een lössleemgrond met een compleet brikprofiel (niet-geërodeerd, -afgetopt), zonder hydromorfe kenmerken in de A2- of B2-horizont
Saalien	geologische periode (voorlaatste ijstijd, waarin het landijs Nederland bereikte), circa 250.000-130.000 jaar geleden
sedentair	op een vaste plaats gevestigd
silt	gronddeeltjes ter grootte van 2 tot 50 µm
stratigrafisch	de ligging der lagen betreffend
terras	door een rivier verlaten en daarna versneden dalbodem
(ooi)vaaggrond	een lössleemgrond zonder briklaag (niet gevormd of geheel geërodeerd)
villa	groot landbouwbedrijf dat bestond uit akkers en weilanden, een luxe woonhuis dat vaak is uitgerust met een centraal verwarmingssysteem en een badgebouw, en tal van opstallen en bijgebouwen
Weichselien	geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), circa 120.000-10.000 jaar geleden

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. De ligging van de woningbouwlocaties (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Locatie 1 – resultaten archeologisch onderzoek.

Figuur 3. Locatie 2 – resultaten archeologisch onderzoek.

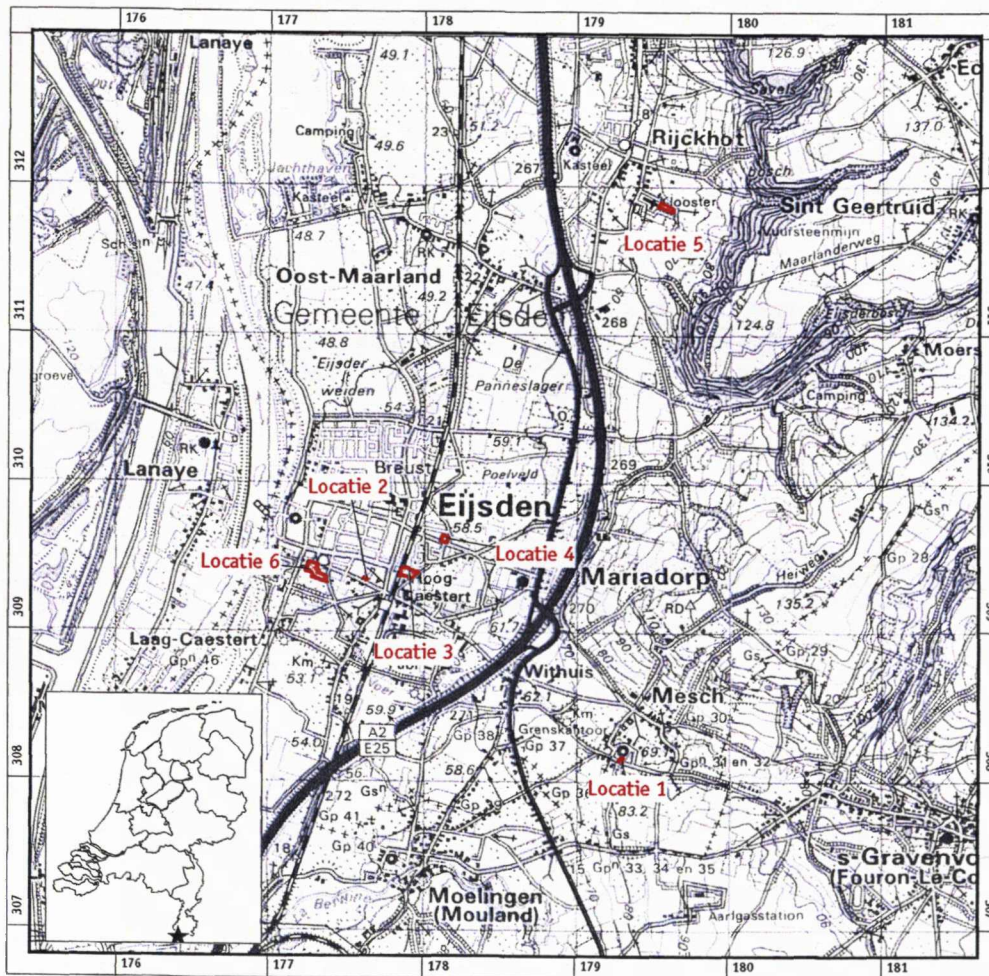
Figuur 4. Locatie 3 – boorpuntenkaart.

Figuur 5. Locatie 4 – boorpuntenkaart.

Figuur 6. Locatie 5 – boorpuntenkaart.

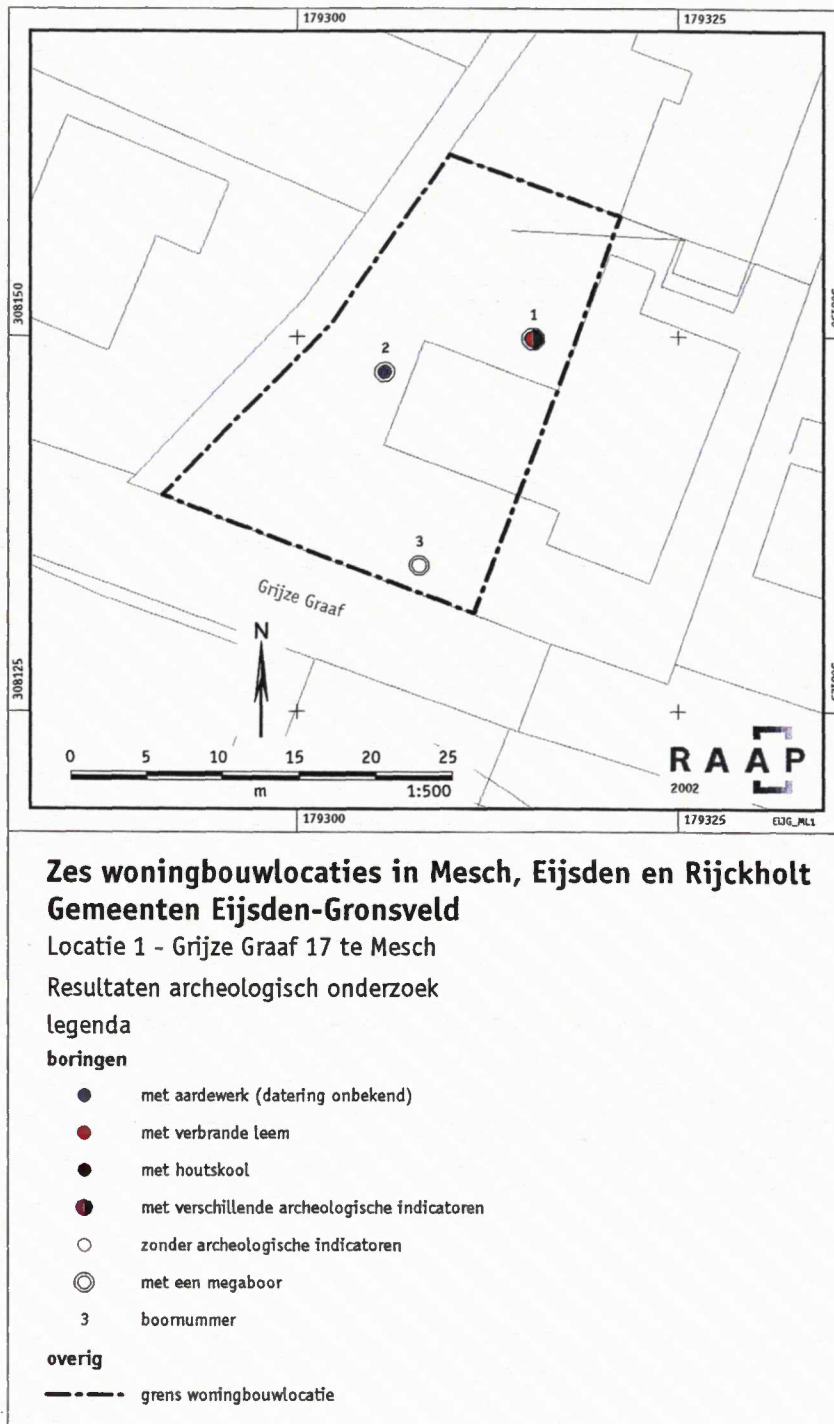
Figuur 7. Locatie 6 – boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

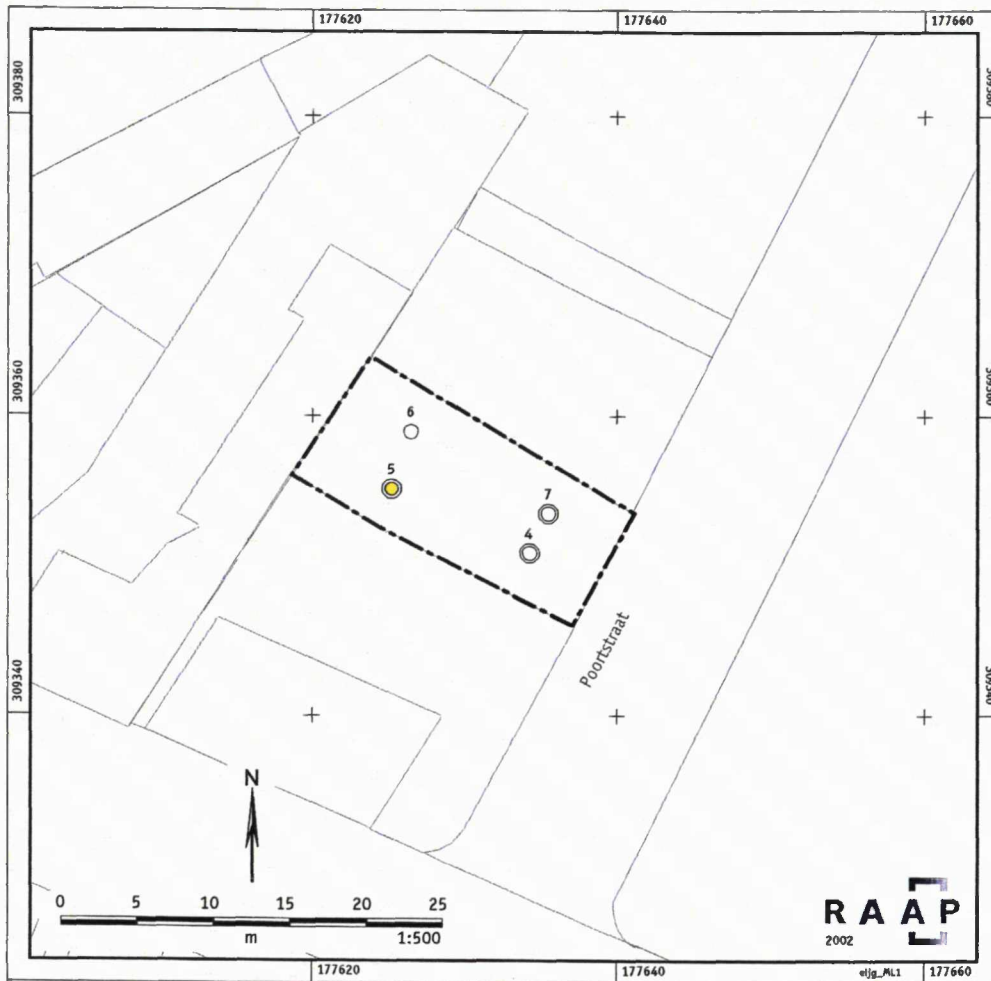

Figuur 1: De ligging van de woningbouwlocaties (rood); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2: Locatie 1 – resultaten archeologisch onderzoek.

Figuur 3: Locatie 2 – resultaten archeologisch onderzoek.

**Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt
Gemeenten Eijsden-Gronsveld**

Locatie 2 - Poortstraat te Eijsden
Resultaten archeologisch onderzoek

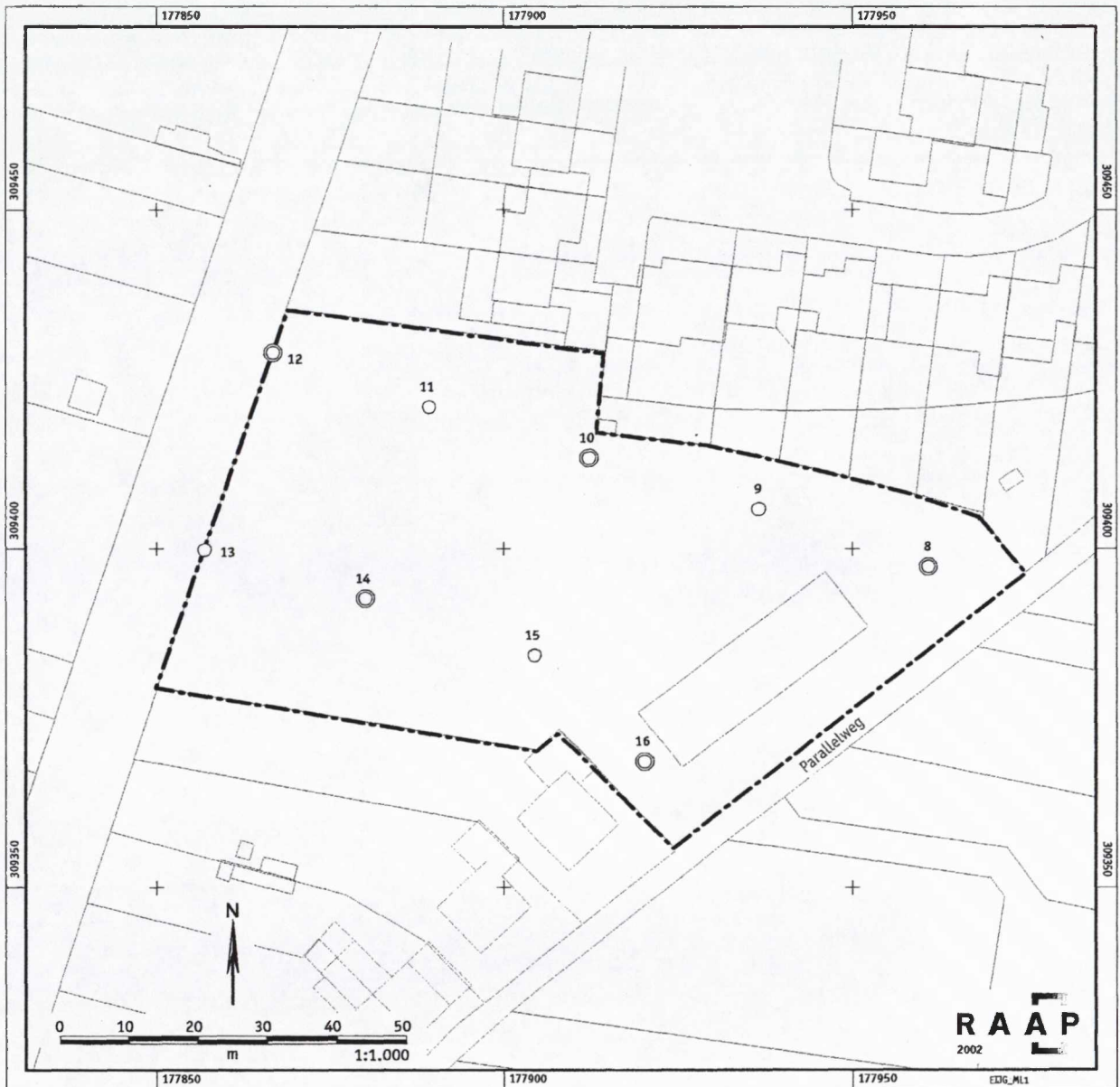
legenda

boringen

- met bot
- zonder archeologisch materiaal
- ⊙ met een megaboor
- 5 boornummer

overig

- - - - - grens woningbouwlocatie

Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt Gemeenten Eijsden-Gronsveld

Locatie 3 - Parallelweg te Eijsden
Boorpuntenkaart

legenda

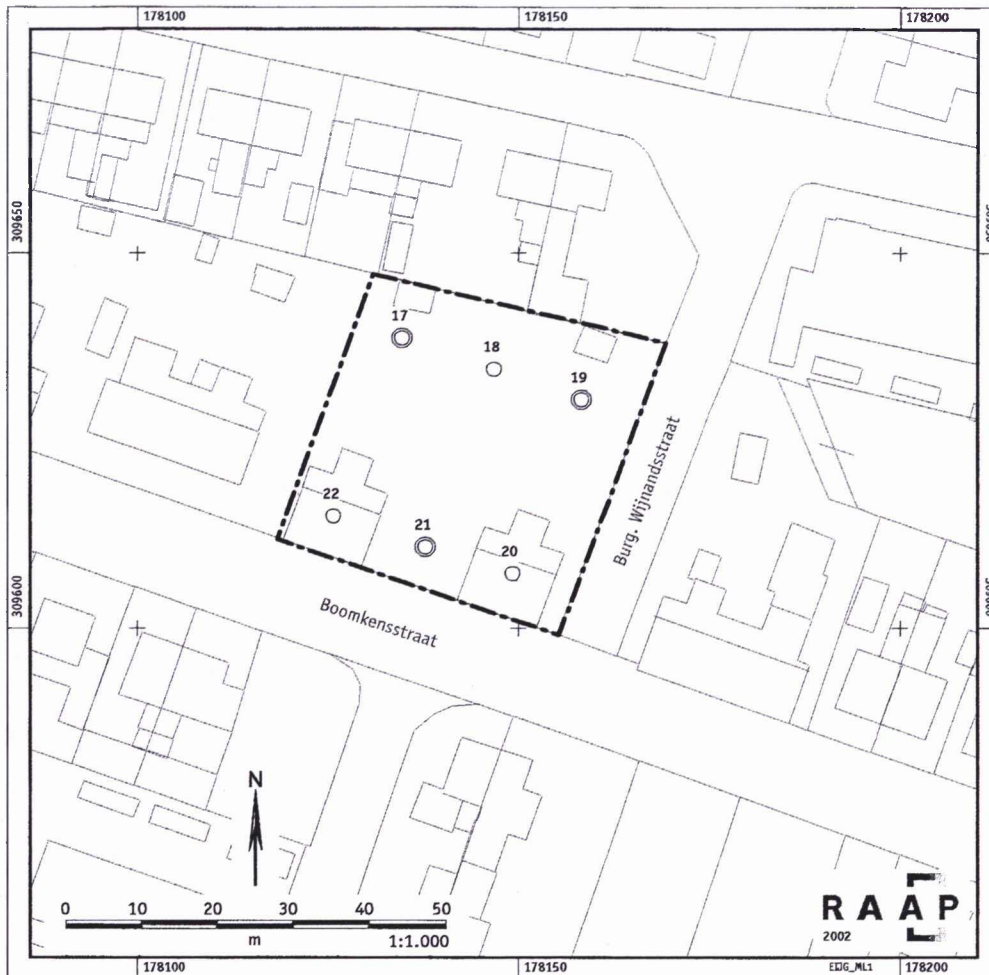
boringen

- met een zandguts
- ⊙ met een megaboor
- 12 boomnummer

overig

- grens woningbouwlocatie

Figuur 4: Locatie 3 - boorpuntenkaart.

Figuur 5: Locatie 4 - boorpuntenkaart.

Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt Gemeenten Eijsden-Gronsveld

Locatie 4 - Boomkensstraat te Eijsden
Boorpuntenkaart

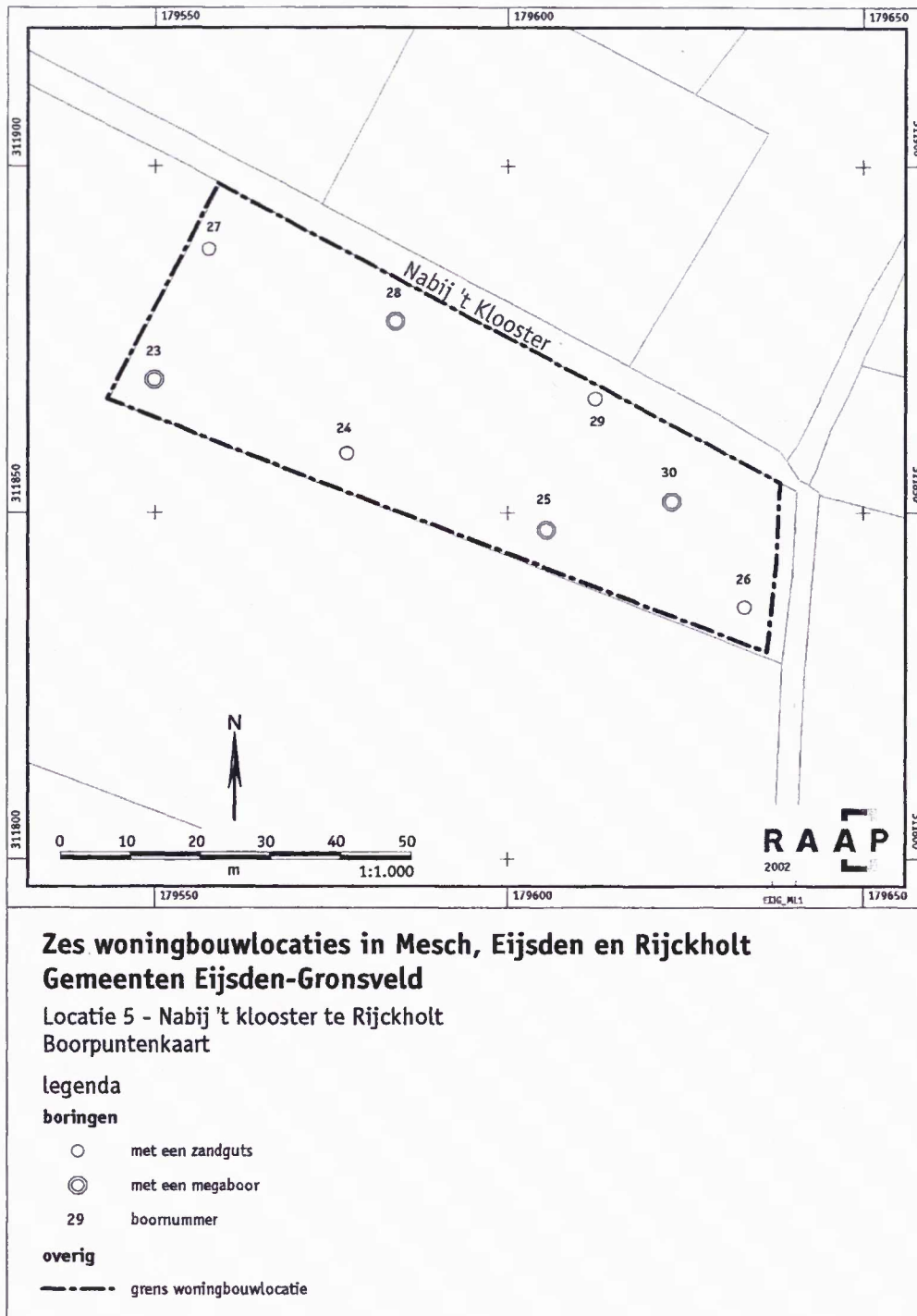
legenda

boringen

- met een zandguts
- ⊙ met een megaboor
- 19 boomnummer

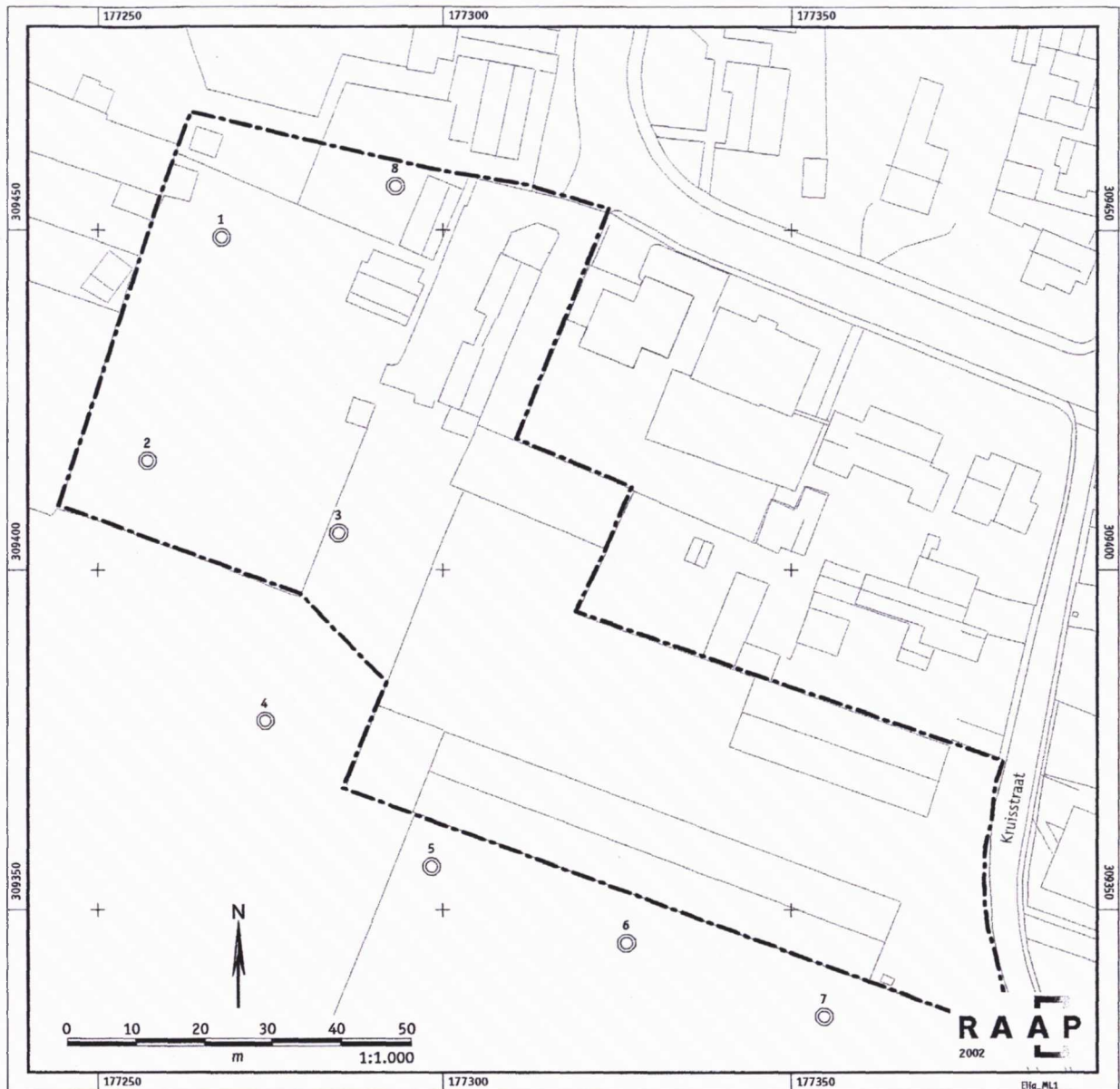
overig

- grens woningbouwlocatie

Figuur 6: Locatie 5 - boorpuntenkaart.

Zes woningbouwlocaties in Mesch, Eijsden en Rijckholt Gemeenten Eijsden-Gronsveld

Locatie 6 - Kruisstraat te Eijsden
Boorpuntenkaart

legenda

boringen

- met een zandguts
- ⊗ met een megaboor
- 3 boomnummer

overig

- grens woningbouwlocatie

Figuur 7: Locatie 6 - boorpuntenkaart.